

agyagos víz kavargott sok kis ebihallal. A fiúk azt mondták, ezekből lesznek a békák. Anyám szerint nem voltak ott ebihalak, de ő se volt ott, nem tudhatja.

Anyám mindent tud. Azt is, mitől mennének jobban a dolgok. Például attól, ha megvettük volna azt a traktort. Akkoriban sokan éltek disznóhizalásból, szállíthattunk volna vele sertést az állomásra. Azért az állomásra, mert onnan vitték a hízókat vagonokban a vágóhídra, magyarázza anyám. Pótkocsira se volt szükség, egy sertésszállítóketrec éppen megfelelt. Ha traktort vettünk volna a Talajtól, ahogy apám munkatársai tették, akkor több útja lenne a meggazdagodásnak. Ketreccel sertésszállítás, ekével szántás, akik nem hagyták futni ezt a lehetőséget, máig jól élnek. Más idők jártak, még nem volt ennyi macera a vállalkozói igazolvánnyal. Ha megvettük volna azt a traktort, mostanra a magunk urai lehetnénk. De nem vettük meg. Helyette eladtuk a szigetkerti házunkat, és vettünk egy földszinti lakást a Központban, egy társasházban. Az ismerős utcák, tehátaposott földutak, alagúttá öblösödő árkok, amikről még gólyafészek-térképet is készítettünk a többi gyerekkel, átváltoztak forgalomná, főúttá, betonná. Lajtor néni és Boros bácsi helyett csupa ismeretlen, gyermektelen szomszédunk lett. Anyám szerint apámnak jobb így, mert nem kell munka után nyulakat, tyúkokat meg disznókat etetnie, fűvet nyírnia, fát metszenie. Anyám szerint nekem is jobb így, mert innen öt percre lesz az iskola, nem tízre, mint amott.

Apám a földeket növényekre cserélte. Fuvarozásba kezdett egy gyógynövényes kft-nél. Azóta mindig tudja, mire mi kell: hormonális panaszokra szurok-, immunerősítéshez orbáncfű; vírus ellen bodorrózsa; diólevél nyirokrendszerre; gyomorra egynyári üröm; vérehulló fecskefű szemölcsre; a rossz közérzetre pedig pálinka. Isten patikája végtelen. Nem úgy ez a lakás. Az ötszázötven négyzetméteres udvart lecseréltük erre az ötvenöt négyzetméteres kasztnira. Mióta itt lakunk, többet tévözünk, és azt is a hírekből tudjuk meg, hogy ha nem vigyázunk, kihalhat a barna ásóbéka. Szerintem ennek az ebihalait láttuk a Szigetkert anakondaárkában, mondom apámnak, ásósarkantyúja és úszóhátyája is van. Ez a béka mindenre felkészült.

Szathmári István

Kisvárosi történetek

N. LACIKA ÉS A TÖBBIK

Olyan volt, mint egy majom, uram, majdnem a bozontos szemöldökéből nőtt ki a haja, amit hátrasimított, és ami mindig zsíros volt, átázva, lucskosodva lapult a valószínűleg kicsiny koponyára, apró madárszemei vérben úsztak, örökös izgalomban, mozgásban, az alig homlok csatatosan mutatta magát, az álla erős, akaratos, és az állandó borosta is az arcon, fogai ki-kivillantak a véget nem érő utcai mormolása, néha kiabálása közben, mert magában beszélt ez az ember, uram, mormogott, gesztikulált a kisváros utcáin, és csak néha mosta el a hangot a mind ritkábban közlekedő bordó villamos, de ha valaki látta, követte, ilyenkor is tudhatta, sejtette miről szónokol, mert nem volt gazdag a repertoár. Egy szektához tartozott, és ha szóba álltak vele, akkor modort, stílust változtatott, alázatossága, szervilissége ilyenkor nem ismert határt,

szemlesütve beszélt komoly, szent dolgokról, olyan mozdulatokat produkált, mintha elsődöző lenne, az N. Lacika, igen, koszos inggallérja, avított, szeszínű nyakkendője csak fokozta a szánalmat az emberekben, uram, de ebben valami halvány félelem is honolt, mert tartottunk attól, szintén definiálhatatlanul, hogy hirtelen felrobban itt nekünk, vagy olyasvalami történik velem, ami eleddig ismeretlen világokat nyit meg számunkra, amelyek nyugtalansággal, szorongással töltenek el minket, mint mondtam, tompa sejtések voltak ezek, uram, szinte észlelhetetlen hangulatok, de azért ott volt bennünk a vágy, történjen már meg, lökődjön ki belőle a láva, és akkor talán megnyugodhatunk. Igen.

Örökifjú volt, vagy inkább kortalan, túl a negyvenen, idős anyjával élt, gondozta, ápolta, majd miután meghalt az asszony, ismeretlen okokból kifolyólag új lakáshoz jutott egy városzéli panelben, apró garzont birtokolt, mesélték, órákon át tudott ülni a betonba ágyazott kis padon a ház előtt, és szent szövegeket mormolt az ott ökörködő gyerekseregnek, amolyan házörző lett, igen, négy emeletre vigyázott szorgalmasan. És a szemöldöke csak nőtt, nőtt, akárha valami esőerdő volna, dúsult, burjánzott, egy-két rossz kölyök még meg is cibálta, belekapott, és ő, az N. Lacika, ilyenkor úgy hessegette el, mint nyáron a legyeket szokás. Nővel még senki se látta, pedig kellett neki, ügyetlenül próbálkozgatott, de még a legelesettebb is árkon-bokron át menekült előle. Legyek őszinte, uram, szaga volt, de nem ez jelentette a fő bajt, hanem az, hogy az ember úgy érezte, rátelepszik, és nem lehet lehúzni, odébb rakni, szív, tapad, akár a pióca, pedig csak egy kis melegséget akart, hát mi rossz van ebben, uram, csak egy kis jóra szomjúhozott, és a szektában, ahova járt, ezt néha el is nézték neki, mégis magányosan rendezgette az imateremben a széksorokat, fogadta, irányította a szállingózó hívőket, kappanhangján feltett kérdéseire ritkán kapott választ, az arca fénylett, a hajáról a zsír már-már csöpögött, nyakkendője a régi volt, és a szertartás után, akármennyire is nem akarta, egyedül ment az utcán, egyszerűen nem volt sikk vele mutatkozni, uram, köszönt, forgott, mint valami bűgőcsiga, igen, a szája be nem állt, télen kucsmát tett a fejére, olyasmit, amit a bunyevácok hordanak nagy szeretettel, és valami agyonkoszolódott műbőr bundában járt, nem tudom, érezte-e, észlelte-e a megvetést, a kivetettséget, az eldobást, és ha igen, hogyan, milyen fokon, mégis küzdött, harcolt, uram, akár egy megsemmisíthetetlen forradalmár, elszántan, kitartóan, lstenem, mint egy igazi partizán.

Valaki egyszer meglátogatta a szektából, mert hetekig nem jelent meg ott, nehezen sikerült bejutnia a parányi lakásba, sötét volt és bűdös, ecsetelte később, a rolók félig lehúzva, lestrapált fekvőhely, piszkos, foszladozó ágynemű, egy rogyant hintaszékben óriás fekete macska pihegett, hokedlin gubbasztott N. Lacika, a kis térben körülötte definiálhatatlan, rongyos ruhadarabok, félig törött edények, egy mindennel leöntött rezsó, vele szemben a falon, szinte alig észrevehetően, meghúzódva egy kopott, gyűrött, színehagyott plakát, rajta egy vörös hajú nő, aki éppen nyújtózkodik alig bikinijében, mondani akart, szeretett volna valamit, mesélte a megbízott látogató, az N. Lacika, de torkán akadt a szó, majd csendesen sírni kezdett.

De erőre kapott, újból róttá az utcákat, mint régen, gesztikulálva, forogva, mindenfelé nézve, motyogva, mormolva vagy már-már kiabálva, és az emberek, akik ismerték őt, megnyugodtak kissé, konstataáltak, van igazság, uram, megkönnyebbülten fellélegezhetnek. Helyére került újfent a kisváros, és így volt ez jó. Igen.

De nem tartott sokáig, mert N. Lacika fölfedezte magának Stipánt, akit ugyan látásból ismert, azonban eleddig nem kerültek egymás közelébe, bűvkörébe, mind többször látták együtt a városka e másik fura alakjával, aki virágárosoknak dolgozott, pontosabban koszorúkat szállított, cipelt ki a temetőkbe, vitte őket nagy szorgalommal a ravatalazókba, néha kettőt, hármat is elbirt a háta, közben hangosan énekelt, hízelgő szavakkal kedveskedett az éppen arra haladó fiatal lányoknak, akik, ha nem ismerték, riadtan meggyorsították lépteiket, a rutinosak csak mosolyogtak, vidáman, önfeledten vitte a terhét, és a központot elhagyván, a villamossíneket követte, majd a halottak piciny vagy nagyobb sírjai között botorkált, emlékszem, uram, én, mint temetőjáró ember, néha egészen váratlanul olyan sírhelyekre bukkantam, amelyek majdnem akkorák voltak, mint egy ház, igen, és ezen rendre elcsodálkoztam, ugyan hány lélek keringhet benne, volt, hogy otthonnélküliek költöztek be ilyenekbe, és kiraktak egy kis zászlóféleséget vagy valami szakadt inget, hogy jelezzék, foglalt, egyesek szerint éjszakánként furcsa zajok szűrődtek ki ezekből a monstrumokból, akárha kísérteties gyászzene szólna, amelyre a bent lévőek keringőznek az újonnan érkezőkkel. Stipan is rebesgetett erről valamit sejtelmesen, mert megesett, hogy nagy forgalom esetén éjszakánként is hordálkodott. Mert ilyen időszakok is voltak a kisvárosban, amikor a virágárosok, a papok, a gyászoló nép már alig bírta az iramot, majd jöttek a csendes hetek, hónapok, az emberek virágoztak, akár a tavaszi gyümölcsfák, uram, és senki sem gondolt a halálra. Cseresznye- és barackvirág illatát hullámoztatta az enyhe szél a kisváros fölött, és az ég olyan volt, mintha rózsaszínben úszna. A majomplacnál a trógerok kocsijaik széles deszkaplatóira feküdtek, és élvezték a városka melegét. De hát ennek is vége szakadt, igen, és jött a hideg, a dér, a kívül-belül vacogás, és N. Lacika már együtt járta az utcákat újdonsült barátjával, együtt szóltak a járókelőkhöz, a fákhoz, a falakhoz, akár egy összeszokott páros egy elképzelt színpadon. Majd bővült a világ. Egy harmadik hangosbeszélő, gesztikuláló férfi is csatlakozott hozzájuk, aki a napot részint egy textilboltban töltötte, ahol olajos volt a padló, és ha lépdeltél rajta, himbálózni kezdett, akár egy nagyobbacska csónak. Már-már földöntúli fényben leledzett ez az üzlet, ami az akkor nagyon modernnek tartott neoncsovékből táplálkozott, ott árult ez az ember, szöveteket, szalagokat, függönyöket mért, vágott, szabott, gondosan borotvált arca csak úgy csillogott-villogott a csövek alatt, de valahogy, szinte megmagyarázhatatlan módon, mindehhez valami kísérteties árnyalat, szürkület is társult, olyasmi volt ez, mint amikor akváriumba nézel, és minden olyan szép, csodálatos, de mégis ott van valami a kikerülhetetlen elmúlásból vagy az enyészetből inkább. Sárga, centikre beosztott mérőruddal, hatalmas ollóval dolgozott, hogy a munka után első útja a közeli kocsmába vezessen, ahol rezzenéstelen arccal öntötte magába a töményt, mert csak azt ivott, sürgette őt az idő, mivel az egész nap áhított mámort, bódulatot hamar el kellett érni, lazulásra, kényelemre nem volt lehetőség, feszesen, szinte mereven állt ebben a füstös, lármás helyiségben a pultnál, kifogástalan, acélkék öltönyében, tudomást sem véve a körülötte duhajkodó, röhögő lumpenekről, és amikor már megvolt az adag, kilépett az ajtón, és kezdte, elkezdte az utcákat róni, kifundáltan, mint akinek előregyártott koncepciója van, de hát így is volt, uram, ha valaki vette volna a fáradságot, szinte percre pontosan megmondja, most hol is van, hol tartózkodik ez az ember, akár egy svájci óra, annyira pontos volt, precíz, most a Városháza, most a kistemplom, majd a már említett majomplacc, ahol

mindig megpihent kicsit, de a beszéd, a perlés, a vita, amit magával vagy ki tudja, kikkel folytatott, nem állt le, nem torpanhatott meg. Ha a trógerek valami okból este is kint maradtak, nagypiac vagy ünnepi vásár jöhetett szóba, hogy dupla tarifáért eltolják rogyant kocsijaikon az eladni szánt árut, közékük ült, nem bántották, nem kérdeztek, nem csodálkoztak, és ha már megunták, leheveredtek a munkaeszköz szálkás deszkáira, és ha asszony is volt ott, nyugodtan a szoknyája alá nyúltak. Egy kövér bőrkabátos is a bandához tartozott, télen-nyáron rajta volt a cucc, hogy nem rohadt rá a kabát, ezt senki sem értette, egyesek szerint a kánikulában teljesen pőre testre vette fel, alig begombolva tolta nyikorgó tragacsát a piac vagy az állomás felé, neki volt a legjobb nője a társaságban, aki ugyan beszélni nem tudott, de igencsak engedékenyen viselkedett, behízelt, akár egy doromboló macska, és néha, kibújva egy tündeidőre a szózápor alól, még a rőfös is látta, hogy a bőrkabát időnként kinyílik, és az asszony némán sóhajtozik a minden szaggal és nedvvel átítatott trógerkocsin, de őt ez nem érdekelte igazán, fontosabb volt számára a hangok orkánja, az izzadsággal vegyülő gesztikulálás. Azt nem lehetett tudni, hogy jött össze a már elválaszthatatlan párossal, N. Lacikával és Stipánnal, valahogy mintha helyezkedett volna a város, eddig nem ismert impulzusokat bocsátott ki magából, elég az hozzá, már hárman szántották fáradhatatlanul az utcákat, tereket. Három elválaszthatatlan barát. Volt, hogy átkarolták egymást, és mondták a magukét, néha még a bordó villamos hangját is túlkiabálták. Ebben a virágok, koszorúk szerelmese állt az élen, Stipan, aki át-átadta illatozó, fehér szalagokkal rojtozott koszorúit a barátainak, ezeken a viaszos alapú csikokon üzenetek, nevek voltak a holtak felé, utolsó jajok, sóhajok, amiket vidáman vett vállára a két haver, és akik immár úgy érezhették, révbe jutottak, uram. És Stipan elégedetten nézte őket, ahogyan cipelik ezeket a virágkölteményeket, akárha önmagát látta volna, szíve örömmel telt meg, hát igen, Istenem, néha milyen egyszerű is az élet.

Lett volna egy negyedik jelentkező is, egy zárt osztályról szabadult asszony, akitől szintén zengtek az utcák, a terek, de ő valóban kilógott volna a sorból, a kisváros kemény magjának tagjai csakis ők lehettek.

És a rőfös már zsebből ivott, ott tartotta az örökké teli zöld butelkát, és néha a sárga, centikre beosztott mérőrudját is magával vitte a bandába az olajos, himbálózó padlójú üzletből, amit messziről akár karmesteri pálcának is lehetett látni. Különös látványt nyújtott a három haver, de hát mindent meg lehet szokni, uram, el lehet fogadni egy olyan helyen, ahol mindenki ismer majdnem mindenkit. N. Lacika teljesen kivirult, új nyakkendőt vett a rőfössel, és az arca is emberibb lett. Mit tesz a barátság, milyen csodákra képes a hosszú magányok után, hisz íme, szárba szökkenhet a boldogság, vagy a majdnem az. De azért a szemöldök maradt, mert legyünk őszinték, minden nem változhat meg. Azonban a szem, azok az örökösen ugráló golyószemek csillogni kezdtek, ha lehet így mondani, mosolyogtak a világra, és a járókelők megnyugodva konstatálták ezt. És magukban azt mondták, még nálunk is vannak csodák.

És akkor megbeszélték, mindegyikük megmutatja a másíknak, hogy ki is ő. N. Lacika a szektába invitálta társait. Döbrent csend fogadta őket, de ugyanakkor valami rejtett kíváncsiság is. Az első sorban ültek, közvetlenül a szószék előtt, de úgy, hogy a rőfös a szélére kerüljön, mert azért a zöld üveget rendszeresen, tervszerűen meg kellett húzni, és ezért muszáj volt kiugrani az előtérbe. Stipan kezében egy kis koszorú, hisz sosem lehet tudni. N. Lacika izgett-mozgott, úgy viselkedett, mint egy

gyakorlott házigazda, és érezte, tudta, a figyelem központjába került. Bár a lányok, asszonyok is tudnák ezt, látnák ezt, akikkel nap mint nap találkozik a városka utcáin. De hát nem lehet minden tökéletes, uram. Fontosnak, hasznosnak gondolta magát, mert a szabályok szerint, ha valaki új embereket hoz, azt nyilvánosan megdicsérik, sokszor textust is választhat, vagy valamilyen éneket, sőt ki is állhat a gyülekezet elé, és mondhat valamit arról, miként is sikerült megnyernie az érdeklődőket, akikből, hogy őszinte legyek, kevés maradt meg végleg, de mégis, a misszió sikeres volt, ha rövid időre is, és N. Lacika tündökölt, fénybe öltözött, és elfelejtette sötét, rossz szagú szobájának falán azt a hervadó, bikinis nőt a felszögeezett plakátról, aki elveszett és reménytelen éjszakáin némi enyhülést, vigaszt nyújtott neki.

A rőfös pár nappal később a trógerok kocsijával tolatta el a bandát az üzletébe a különböző színű, tapintású, minőségű textiliák közé, a földöntúli megvilágítású, olajosan himbálózó padlójú boltba, akár valami ladikban lennének, áradozott Stipan, pedig biztos vagyok benne, vízen, tengeren még sohasem járt, tapogatták az anyagokat, libegtek ide-oda, akár a gyerekek, közben azért mindenki mondta a magáét, még szerencse, hogy nem mutatkozott vevő, a rőfös elövette zöld színű pálinkásüvegét, körbe adogatták, majd dalra fakadtak, és már bánták, hogy a zárt osztályos nő kimaradt ebből, mindezekből, belőlük. N. Lacika nagy örömmel simogatta a csillogó, vibráló selymeket, ki tudja, mire gondolhatott, uram, Stipan erre az alkalomra készített koszorút tett fel a hosszú asztalra, és hirtelen elhallgatván befelé motyogott, akárha imádkozott volna. Világos volt, ő a következő, a soros, aki beviszi barátait az eddig csak magáénak hitt, vallott világába. Örült, de ugyanakkor tartott is egy kicsit ettől. Mintha sejtett volna valamit, ami nyugtalansággal töltötte el, de ott volt az üveg, meg lehetett húzni, mind többször és többször, és ekkor ismeretlen melegség járta át a testét, és arra gondolt, ezért érdemes volt élni. Lehunyta a szemét, és elmosolyodott.

Elérkezett a várva várt nap, amikor Stipan elindult a barátaival, hogy megmutassa eddig rejtgetett, féltett birodalmát. Hideg, téli szél fújt, gyalog vonultak a villamossínek mentén, a sárga selyemtéglával kirakott úton egészen a temetőig, mindegyikük vállán annyi koszorú, amennyit elbírtak, bódította őket a virágok illata, a temető bejáratánál sült gesztenyét árultak a kormos arcú szkipetárok, egy hordószerúségben pattogott a tűz, fölötte szitaféleség, amiben nyílt, vedlett a forró gesztenye, hatalmas füst burkolta be a helyet, nem lehetett eltéveszteni, megálltak, három adagot kértek, cirill betűs újságpapírból csavart zacskókban kapták, forró volt, mint a parázs, de jólesett, a zsebükbe nyomták és haladtak tovább. Természetesen Stipan ment az élen, a környék legnagyobb sírboltjához értek, már esteledett, imitt-amott riadt lángú gyertyák égtek a halottak házaiban, emígy kihaltak tűnt minden, Stipan rutinosan nyitotta ki az ajtót, a sötétből valami andalító zene szűrődött ki, ami fokozatosan gyorsult, erősödött, N. Lacika megtorpant egy pillanatra, de tovább tolta magát, a rőfös belenyalt a zöld pálinkásüvegébe, és megigazította szemüvegét, rothadó virágok édeskés illata csapta meg az orrukat, nem, nem volt visszaút, uram. A masszív tölgyfaajtót hatalmas robajjal csapta be utánuk a szél. Anyira, hogy az egész temető beleremegett, és egyesek szerint foszforeszkáló lelkek, majd hangok, sóhajok kezdtek el bolyongani a sötétben. Eltűntek örökre abban a már-már emeletes épületben, legalábbis ezt mesélték a városka lakói. És utána sokáig, nagyon sokáig zúgtak a harangok. Igen.